Oponentský posudek diplomové práce „“I Češky chtějí být krásné všude“ Labioplastika – představy o estetice a tělesné způsobilosti vagíny“
Předložila: Bc. Adéla Hutarová
Oponentka: PhDr. Jaroslava Hasmanová Marhánková, Ph.D.

Předkládaná práce se dotýká otázek normativních představ o ženské vagíně a role medicínských diskurzů a praktik v procesu definice toho, jakým způsobem vypadá krásné/normální/způsobilé tělo. Autorka tyto otázky uchopuje skrze (v Euroamerickém kontextu) stále rozšířenější zákrok labioplastiky, jehož cílem je zkrácení či úplné odstranění vnitřních stydkých pysků vagíny. Zákrok na partiích těla, které jsou vnímány jako bytostně intimní, zůstávají skryté a zároveň jsou silně spjaté se symboly feminity, představuje fascinující pole pro studium projevů biomedicínské moci, forem disciplinace ženských těl, ale rovněž procesů formování vztahu k vlastnímu tělu a projevů aktérství v nakládání s ním. Autorka přitom všechny tyto aspekty v práci citlivě tematizuje a vzájemně propojuje. Velmi oceňuji výběr tématu a zaujetí pro něj, které je v práci patrné. Je přitom potřeba vyzdvihnout, že autorka svou práci nestaví jen na atraktivitě dosud málo zkoumaného fenoménu. Nenechává se strhnout k „bulvarizaci“, ani se nenechává ukolébat tím, že samotné příběhy žen i postoje dotazovaného plastického chirurga jsou natolik poutavé, že by samy o sobě udržely pozornost čtenářstva. Naopak, její práce má výraznou analytickou rovinu a potenciál vypovídat o širších procesech formování vztahu žen k vlastnímu tělu, aktérství, roli expertních diskurzů v procesu definice krásného/normálního těla a vztahu těchto definic ke kategoriím rasy, věku a genderu.

Práce je kvalitativně i proporcionálně vyrovnaná ve všech jejích částech. V teoretické části autorka diskutuje symbolické významy spojené s ženskou vagínou, jejich provázanost s náboženskými doktrínami i proměnami biomedicínských diskurzů. Prostřednictvím konceptů stigmatu (Goffman) a propustného těla (Shildrick) uchopuje vztahovost přístupu k vlastnímu tělu. Autorka diskutuje i význam koloniálních diskurzů pro konstrukci „zvětšených“ stydkých pysků jako znaku rasové jinakosti, a tak i dehumanizace afrických žen. Tuto část považuji za velmi relevantní a zajímavou, v porovnání s ostatními koncepty a rovinami analýzy ale zůstává otázka role vzhledu a modifikace ženské vaginy v rámci formování diskurzů rasy v následné práci již upozaděna a autorka se k ní již dále nevrací. Je přitom fascinují, jak ženská obřízka (jako v mnoha ohledech až nápadně podobná praktika) sehrává v současných debatách roli jednoho z definičních symbolů jinakosti zaostalého a nebezpečného muslimského světa, který je kladem do protikladu s Evropou jako prostorem emancipace a sexuální svobody žen. Labioplatiska se v tem samý moment stává celosvětově plastickou operací s největším nárůstem provedených zákroků za posledních několik let (pp. 10).

Empirická část práce vychází z pěti rozhovorů se ženami, které prodělaly labioplastiku a jednoho rozhovoru s plastickým chirurgem, který má s prováděním tohoto zákroku bohaté zkušenosti. Volbu výzkumné metody považuji za velmi vhodnou. Za přínosné považuji rovněž zapojení rozhovoru s plastickým chirurgem (ačkoliv by práci prospělo jasnější vymezení, proč se autorka rozhodla provést jen jeden rozhovor a neusilovala o stejný princip saturace dat jako v případě komunikačních partnerek). Je nicméně potřeba ocenit, že autorka k realizaci výzkumu přistoupila velmi odpovědně, volila různé způsoby pro kontaktování komunikačních partnerek. S ohledem na citlivost tématu tak považuji za znak autorčiny výzkumné dovednosti, že se ji podařilo sesbírat dostatek dat. Z úryvků z rozhovorů i samotného popisu průběhu výzkumu je navíc patrné, že autorka dobře naplňovala principy feministického výzkumu, což se odrazilo nejen v citlivém přístupu k rozhovorům i samotným ženám, ale rovněž v otevřenosti, které se ji z jejich strany dostalo.

Práce s daty je na velmi dobré rovni. Celý text se vyznačuje jasným propojením teoretických konceptů, metodologických postupů a interpretace dat. Autorka jde ve svých závěrech za prostou deskripci dat a přináší skutečně zajímavý vhled do motivací a zkušenosti dotazovaných žen. Oceňuji přitom, že nesklouzává ke zkratkovitým závěrům. Poukazuje například na silnou autoritu expertních diskurzů při definici normálního/krásného těla, zároveň ale na konkrétních příkladech ukazuje, že ženy jsou poměrně kreativně schopné biomedicínské expertní vědění mobilizovat ve svůj prospěch za účelem dosažení vlastních cílů (viz příklad paní Lindy, která si „opatřila“ psychiatrický posudek, aby byla operace hrazena ze zdravotního pojištění). Podobným způsobem poukazuje na ambivalentnost diskurzů „dělám to pro sebe a pro svůj vlastní pocit“, kdy ženy sice na jednu stranu volbou operace vyjadřují aktérství a kontrolu nad vlastním tělem, přičemž toto rozhodnutí nespojují s jasně vyjádřeným názorem okolí (vyjma názorů lékařů/řek), zároveň se ale představa vlastní nedokonalosti tváří v tvář (často abstraktním) druhým stává hybatelem nespokojenosti s vlastním tělem.

Za jediný slabý moment práce považuji její závěr. Je škoda, že ho autorka nevyužila k hlubší diskuzi nad svými zjištěními a jejich možnými implikacemi, ale „pouze“ k rekapitulaci shrnutí klíčových argumentů jednotlivých kapitol bez ambice o jejich vzájemné propojení. Jako celek však práci hodnotím jako velmi zdařilou. Text má velmi dobrou stylistickou i formální úroveň. Domnívám se, že po přepracování by práce mohla být publikována ve formě textu v odborném časopise.

Práci doporučuji k obhajobě a hodnocením stupněm **výborně.**

V Praze 20.8.2018

Jaroslava Hasmanová Marhánková